

GELİBOLULU MUSTAFA ALİ, *Hâlatü'l-Kahire Mine'l-Âdâti'z-Zâhire*, Sadeleştiren: Orhan Şaik Gökyay, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No: 587, 1000 Temel Eser Dizisi: 103, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984 (158 sayfa).

Ünlü Türk Tarihçisi Gelibolulu Mustafa Ali (1541-1600), aynı zamanda şair ve yazar olarak da tanınmaktadır. Mustafa Ali, Lala Mustafa Paşa'nın yanında sır kâtibi olarak çalışmıştır. Mustafa Paşa'nın yanına H. 970/M. 1562/1563 yılında girmiş ve Paşa, Yemen serdarlığına getirildiği zaman onunla beraber H. 976/M. 1568 yılında Mısır'a gitmiştir. Gelibolulu Mustafa Ali, Mısır'a bu gidişinde, orada bir müddet kalmış, daha sonra Mısır'da tekrar kısa bir süre bulunmuştur.

Kitabın önsözünde belirtildiğine göre (s. 16) Mustafa Ali'nin arkadaşları ona, Mısır hakkındaki düşüncelerini yazmalarını söylemişler o da, bu eseri meydana getirmiştir.

Kitap; mukaddime, iki bölüm ve bir tezyilden (ek) oluşmuştur. Mukaddimede (s. 20-25) Mısır'ın tufanda önceki ve sonraki durumundan bahsedilmiştir. Bu kısımdaki bilgiler, Es-Suyûtî'nin *Hüsnu'l-Muhâdâra fi Ahbâri Mısır ve'l-Kâhire* adlı eserinden faydalanılarak yazılmıştır.

Birinci bölümde (s. 25-44) Mısır'ın iyi yönleri tanıtılmaktadır. Burada, Nil nehrinden bahsedilmekte ve piramitlerin yaptırılması ile ilgili bilgiler verilmektedir. Yazar, Mısır halkının adetlerinden bahsederek bu bölümü bitirmektedir.

İkinci bölümde (s. 44-129) Mısır halkının uygunsuz halleri ve yakışsız, çirkin durumları anlatılmaktadır. Gelibolulu Mustafa Ali, eserinin önsözünde şunları yazmaktadır: "Mısır'ın güzelliklerini, kusurlarını anlattığım bölümden önceye aldım. Bu yazdıklarımın ikisinde de garaz ve taassubu bir yana bırakıp her kıssanın doğrusunu anlattım (s. 17)". Gelibolulu Mustafa Ali, bu bölümde özellikle Mısırlı kadınlardan, onların âdetlerinden söz etmiş, ayrıca erkeklerin giyinişlerinden, halkın yemeklerinden, düğünlerinden bahsetmiştir. Bu bölümde, Mısır'ı idare eden beylerbeylerine, beylere ve kadınlara geniş yer vermiştir. Bu kısımda beyler, genellikle iyi idareciler olarak övülmüştür. "Kahire'nin bilinen eski beyleri hakkındaki risalenin sonu" (s. 101-129) başlığı altında Hz. Ömer'in Mısır'ı fethinden bahsederek Tolonoğlu Ahmet'in 868 yılında Mısır'ı ele geçirmesi daha sonra da 934 yılında Mısır'ın İhşidiler'e geçmesini anlatmaktadır. Burada yine Mısır tarihi ile ilgili bilgiler vermeye devam eden Gelibolulu Mustafa Ali, Yavuz Sultan Selim'in Merc-i Dâbık savaşından bahsetmektedir.

Kitabın ekinde (s. 129-137) Mustafa Ali, Mısır'ı ilk ziyaretinden farklı ve güzelliğini kaybetmiş bir durumda bulduğu için, bu konudaki izlenimlerini yazmaktadır.

Eserin sonunda, Orhan Şaik Gökyay tarafından hazırlanmış bir sözlük, kabile, kavim kişi ve millet adları, yer adları, kitap adları dizinleri yer almaktadır.

Orhan Şaik Gökyay tarafından, esere, yararlı açıklamalar ilâve edilmiştir.

DOÇ. DR. İNCİ KOÇAK

